

Bestuurlijk rechtsoordeel

Kenmerk: 25134/2011009866

Betreft: Printing On Demand (hierna: POD)

Besluit van het Commissariaat voor de Media (hierna: het Commissariaat) betreffende de toepassing van artikel 1, onderdeel b juncto artikel 2, artikel 4 en artikel 6, eerste lid, eerste volzin van de Wet op de vaste boekenprijs (hierna: Wvbp).

a. Verloop van de procedure

1. Bij brief van 18 maart 2011 (kenmerk: KBb011.088/JE) heeft de Koninklijke Boekverkopersbond (hierna: KBb) het Commissariaat benaderd met het verzoek een oordeel uit te spreken over de toepasselijkheid van de Wvbp in de situatie waarin middels POD werken worden uitgegeven.
2. Bij brief van 11 april 2011 (kenmerk 25134/2011004775) heeft het Commissariaat de ontvangst van de brief van de KBb bevestigd.
3. Bij brief van 3 mei 2011 (kenmerk: 25134/2011005580) heeft het Commissariaat de besluitvorming verdaagd.
4. Bij brief van 31 mei 2011 heeft het Commissariaat de KBb (kenmerk: 25134/2011006446), de Vereniging van Zelfstandige Uitgevers (hierna: VZU) (kenmerk: 25134/2011006871), het Nederlands Uitgevers Verbond (hierna: NUV) (kenmerk: 25134/2011006454), Joint Book Services B.V. (hierna: JBS) (kenmerk: 25134/2011006881) en Uitgeverij Gopher (kenmerk: 25134/2011006882) een voorgenomen bestuurlijk rechtsoordeel verzonden en uitgenodigd voor een hoorzitting.
5. Per e-mail van 8 juni 2011 heeft de VZU haar aanwezigheid op de hoorzitting bevestigd. Per fax van 9 juni 2011 (kenmerk: 2011-016/HWC/BvdH) heeft JBS het Commissariaat bericht geen gebruik te maken van het recht gehoord te worden. Per e-mail van 10 juni 2011 heeft het NUV het Commissariaat laten weten niet op de hoorzitting aanwezig te zijn.
6. Op 14 juni 2011 vond bij het Commissariaat een hoorzitting plaats. Hierbij waren de KBb en de VZU vertegenwoordigd. Het verslag van de hoorzitting is als bijlage bij dit bestuurlijk rechtsoordeel gevoegd.

b. Informatie KBb

7. POD wordt gebruikt om in de vraag naar titels te kunnen voorzien die via offset (tijdelijk) niet leverbaar zijn. POD wordt daarnaast gebruikt om de levenscyclus van een boek te verlengen.
8. Verder wordt POD gebruikt als alternatief voor offset, namelijk indien een auteur of uitgever een relatief kleine oplage van een werk wenst te vervaardigen.

9. De vervaardiging van werken door middel van POD-techniek, brengt de vraag met zich of de Wvbp van toepassing is op die werken. De KBb wenst hierover duidelijkheid te krijgen en meer in het bijzonder over de vraag wanneer sprake is van het uitgeven van een boek in een oplage van meerdere exemplaren, waarvan volgens de definitiebepaling van het begrip 'boek' in ieder geval sprake moet zijn.

c. Overwegingen Commissariaat

10. POD betreft het op verzoek vervaardigen en leveren van een enkel werk of een werk in kleine hoeveelheden, in tegenstelling tot de 'traditionele' offset-druk waarbij in grotere oplages wordt gedrukt. POD wordt in toenemende mate gebruikt, zowel voor de vervaardiging van bijdrukken van bestaande uitgaven (die al via offset op de markt zijn gebracht), als voor (nieuwe) uitgaven die (in eerste instantie) alleen vervaardigd worden middels POD. Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen POD-uitgaven waarvan meerdere exemplaren in dezelfde uitvoering en onder dezelfde titel in het handelsverkeer worden gebracht en POD-uitgaven waarbij zulks niet het geval is.
11. Gelet op het bepaalde in artikel 1, onderdeel b, Wvbp, is sprake van een boek in de zin van de Wvbp als is voldaan aan vier vereisten, te weten - kort gezegd - het taalsoortvereiste, het titelvereiste, het papieren bladvereiste en het oplagevereiste. Het oplagevereiste houdt in dat een werk moet worden uitgegeven in een oplage van meerdere exemplaren. In het voorliggende geval ziet het Commissariaat zich gesteld voor de vraag of bij POD wordt voldaan aan het oplagevereiste.
12. De Memorie van Toelichting geeft ten aanzien van POD nadere invulling aan het oplagevereiste. Voor zover het gaat om het op individueel verzoek beschikbaar stellen van telkens één exemplaar, valt dat exemplaar niet onder de definitie van boek. Indien de POD-techniek wordt gebruikt om meerdere exemplaren in een gelijktijdige oplage te drukken, is wel sprake van een boek in de zin van de Wvbp.¹
13. Naar het oordeel van het Commissariaat betekent dit het volgende.

Ongewijzigde bijdruk

14. POD wordt in belangrijke mate gebruikt voor de vervaardiging van één of enkele exemplaren van boeken die reeds (via offset) op de markt zijn gebracht.² Indien de POD-uitgave een ongewijzigde bijdruk betreft, is dit naar het oordeel van het Commissariaat een boek in de zin van de Wvbp. Voor dit standpunt vindt het Commissariaat steun in de Memorie van Toelichting, die vermeldt dat voor ongewijzigde herdrukken de vaste prijs blijft gelden die op de voorgaande druk van toepassing was.³ Daarnaast staat in de Memorie van Toelichting dat indien POD-techniek wordt gebruikt voor oudere, niet meer leverbare boeken, waarvan de uitgever geen herdruk overweegt en de minimumtermijn van de vaste prijs is verstreken, de POD aankopen vrijgemaakt kunnen worden van de vaste prijs door deze op te heffen.⁴ Het Commissariaat concludeert hieruit dat indien van boeken waarvoor een vaste prijs geldt exemplaren worden bijgedrukt middels POD, de vaste prijs moet worden toegepast, ongeacht het aantal exemplaren dat door POD wordt vervaardigd.

¹ Kamerstukken II, 2003-2004, 28 652, nr. 9, p. 28.

² Zulks blijkt onder andere uit het Print on Demand informatieboek van het Centraal Boekhuis.

³ Kamerstukken II, 2003-2004, 28 652, nr. 9, p. 29.

⁴ Kamerstukken II, 2003-2004, 28 652, nr. 9, p. 17.

15. Naar het oordeel van het Commissariaat is van een ongewijzigde bijdruk sprake indien een POD-uitgave in dezelfde uitvoering en onder dezelfde titel in het handelsverkeer wordt gebracht en de uitgave op het publiek dezelfde indruk maakt als de oorspronkelijke editie. Dit sluit aan bij hetgeen in de Memorie van Toelichting ten aanzien van licentie-uitgaven is vermeld.⁵ Het Commissariaat gaat ervan uit dat een uitgave op het publiek in ieder geval dezelfde indruk maakt als de oorspronkelijke editie indien kleurstelling en typografie van het voorplat overeenkomen.

Gewijzigde herdruk of nieuwe uitgave

16. POD-techniek wordt tevens gebruikt voor het vervaardigen van gewijzigde herdrukken en nieuwe werken. Ten aanzien van gewijzigde herdrukken en nieuwe werken, waaronder in ieder geval te begrijpen uitgaven waarvan niet meerdere exemplaren in dezelfde uitvoering en onder dezelfde titel in het handelsverkeer worden gebracht, ziet het Commissariaat zich eveneens gesteld voor de vraag of wordt voldaan aan het oplagevereiste en daarmee of – mits voldaan wordt aan de overige vereisten om een werk als boek in de zin van de Wvbp te kwalificeren – de Wvbp van toepassing is.
17. De Memorie van Toelichting geeft geen nadere uitleg van het 'uitgeven in een oplage van meerdere exemplaren'. Wel geeft de Memorie van Toelichting aan dat sprake is van een boek indien aan het oplagevereiste (en aan de overige vereisten) is voldaan, ongeacht welke techniek wordt gebruikt. Aangezien het feitelijk onmogelijk is na te gaan op welke wijze de werken worden vervaardigd bij de verschillende POD-uitgevers/-drukkers, hanteert het Commissariaat het volgende uitgangspunt. Om te bepalen of wordt voldaan aan het oplagevereiste, is het aantal en het soort bestelling dat wordt gedaan op één dag (waaronder moet worden verstaan: één kalenderdag) doorslaggevend. Het Commissariaat acht hierbij niet van belang dat bestellingen die dezelfde uitgave betreffen gelijktijdig respectievelijk direct op elkaar volgend zullen worden vervaardigd.
18. Dit betekent dat indien op één dag door één of meer uitgevers, verkopers of eindafnemers bij dezelfde POD-uitgever/-drukker meer dan één exemplaar van een POD-uitgave wordt besteld, sprake is van een boek in de zin van de Wvbp. Dat werk, waarvan op één dag derhalve meer dan één exemplaar is besteld, is en blijft – tenzij de vaste prijs na de toegestane termijn van een jaar wordt opgeheven – een boek in de zin van de Wvbp. Deze regeling sluit naar het oordeel van het Commissariaat aan bij de ruime definitie van het begrip boek dat de wetgever voor ogen heeft.⁶ Daarnaast is dit een praktisch uitvoerbare regeling.
19. De regeling betekent het volgende. Betreft een uitgave een POD-uitgave waarvan meerdere exemplaren in dezelfde uitvoering en onder dezelfde titel in het handelsverkeer worden gebracht, dan is de uitgave een boek in de zin van de Wvbp, omdat hiervan een oplage van meerdere exemplaren wordt vervaardigd. Uitgaven waarvan niet meerdere exemplaren in dezelfde uitvoering en onder dezelfde titel in het handelsverkeer worden gebracht vallen buiten het bereik van de Wvbp.

⁵ Kamerstukken II, 2003-2004, 28 652, nr. 9, p. 29: "Licentie-uitgaven die in dezelfde uitvoering en onder dezelfde titel in het handelsverkeer worden gebracht en alleen in imprint, colofon of ISBN verschillen en op het publiek dezelfde indruk maken als de oorspronkelijke editie, dienen dezelfde vaste prijs te hebben als de oorspronkelijke editie."

⁶ Kamerstukken II, 2003-2004, 28 652, nr. 9, p. 27.

Vaststellen en melden vaste prijs

20. Krachtens artikel 4, eerste lid, van de Wvbp juncto artikel 1, eerste lid, van de Regeling vaste boekenprijs (hierna: Rvbp) dient de uitgever uiterlijk een week vóór de ingangsdatum van de vaste prijs hiervan mededeling te doen aan het Commissariaat. Bij vervaardiging van werken middels POD-techniek is dit echter veelal feitelijk onmogelijk, omdat in geval van gewijzigde herdrukken en nieuwe werken niet altijd een week van tevoren bekend is dat een werk een boek in de zin van de Wvbp wordt.
21. Gelet op het bovenstaande staat het Commissariaat toe dat - in afwijking van artikel 4, eerste lid, van de Wvbp juncto artikel 1, eerste lid, van de Rvbp - uiterlijk een week na de dag dat een POD-uitgave een boek in de zin van de Wvbp is geworden, een vaste prijs wordt vastgesteld en gemeld bij het Commissariaat. Deze vaste prijs geldt met ingang van de dag waarop de bestelling(en) is/zijn gedaan waardoor de POD-uitgave moet worden aangemerkt als een boek in de zin van de Wvbp.
22. Hoewel de vaste prijs met terugwerkende kracht geldt, acht het Commissariaat het niet verwijtbaar indien de vaste prijs in de week voorafgaand aan de melding bij het Commissariaat niet wordt toegepast, tenzij de vaste prijs niet wordt toegepast door degene die meer dan één exemplaar van een werk op één dag heeft besteld en daarmee kon weten dat sprake is van een boek in de zin van de Wvbp.

d. Bestuurlijk rechtsoordeel

23. Het Commissariaat is van oordeel dat een middels POD-techniek vervaardigde ongewijzigde bijdruk van een boek dat onder de Wvbp valt, een boek is in de zin van de Wvbp waarvoor de vaste prijs geldt. Ten aanzien van gewijzigde herdrukken en nieuwe werken die middels POD-techniek worden vervaardigd, is naar het oordeel van het Commissariaat sprake van een boek in de zin van de Wvbp, indien op één dag door één of meer uitgevers, verkopers of eindafnemers bij dezelfde POD-uitgever/-drukker meer dan één exemplaar van een POD-uitgave is besteld, mits aan de overige eisen van artikel 1, onder b, van de Wvbp is voldaan.

Hilversum, 12 juli 2011

COMMISSARIAAT VOOR DE MEDIA,

prof. dr. Tineke Bahlmann
voorzitter

prof. mr. dr. Madeleine de Cock Buning
commissaris

Op grond van de Algemene wet bestuursrecht kan de natuurlijke persoon of rechtspersoon wiens belang rechtstreeks bij dit besluit is betrokken, daartegen binnen zes weken na de dag waarop dit besluit is verzonden, een bezwaarschrift indienen bij het Commissariaat voor de Media.

Bijlage

Juridisch kader

Artikel 1, onderdeel b, Wvbp, definieert een boek als een werk dat tekst bevat die vrijwel uitsluitend is gesteld in de Nederlandse of Friese taal, voorzien is van een titel, bestaat uit papieren bladzijden, al dan niet vergezeld van ondersteunende informatiedragers, en wordt uitgegeven in een oplage van meerdere exemplaren die voor de verkoop aan eindafnemers zijn bestemd.

Artikel 2 Wvbp bepaalt dat de uitgever voor boeken die hij voor het eerst in een bepaalde uitvoering in Nederland uitgeeft een vaste prijs vaststelt.

Ingevolge artikel 4, eerste lid, Wvbp doet de uitgever van de vaste prijs mededeling aan het Commissariaat. Het Commissariaat draagt zorg voor de landelijke bekendmaking van de vaste prijs.

Artikel 6, eerste lid, eerste volzin, Wvbp bepaalt dat de verkoper gehouden is bij verkoop van boeken in de Nederlandse of Friese taal de prijs toe te passen die de uitgever voor deze boeken heeft vastgesteld.

Artikel 1, eerste lid, van de Rvbp bepaalt dat de uitgever en de importeur van de vaste prijs, alsmede van de aanpassing of opheffing daarvan ten minste een week vóór de ingangsdatum mededeling doen aan het Commissariaat.